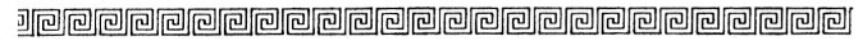

Ampt Epe

NR. 67 - juni 1984

REDACTIE: R. Paasman, Beekstraat 46, 8162 HB Epe.
Tel.: 05780 - 12048.

Het blad verschijnt 4 keer per jaar en wordt gratis toegezonden aan de leden van de Historische Vereniging "Ampt Epe".

"AMPT EPE"

HISTORISCHE VERENIGING IN DE GEMEENTE EPE.

De vereniging stelt zich o.m. tot doel:

- het opwekken en versterken van de belangstelling voor de geschiedenis van de Gemeente Epe.

Lidmaatschap f 15,-- per jaar.

Bestuur:

Voorzitter : G.S. van Lohuizen,
Ijsseldijk 12,
8194 LD Veessen.
Tel.: 05783 - 245.

Secretaris/
Penningmeester : W. van Putten,
Hoofdstraat 80,
8162 AL Epe.
Tel.: 05780 - 13579

Leden : M.L. Endendijk
W. Terwel
F. Zandstra

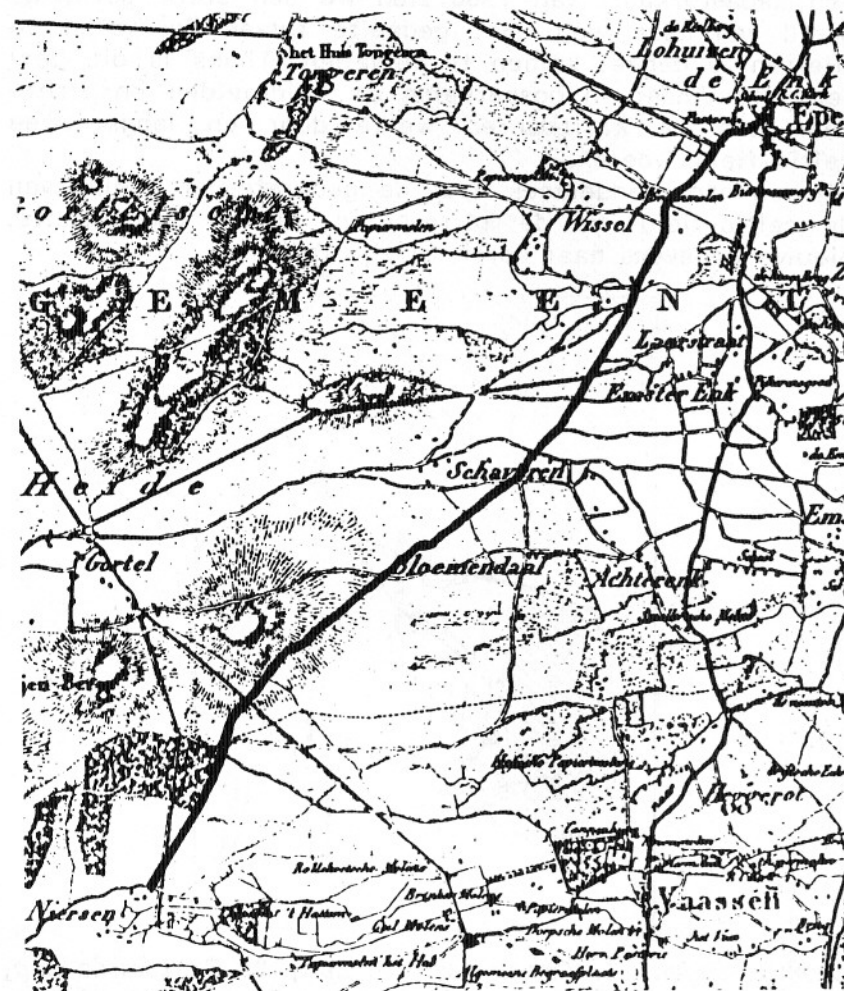
Giro: 119.40.15 t.n.v. Penningmeester "Ampt Epe" te Epe.

I.S.S.N. nr. 0166 - 2023.

Inhoud:

ARCHEOLOGIE IN DE GEMEENTE EPE (9)	3
De préhistorische wegen (2)	
Door C.A. van Baarle	
DE WAIJENBERGH IN HET HERSPEL EPE	17
Door G.S. van Lohuizen	
COOPERATIEVE STOOMZUIVELFABRIEK "DE HOOP" TE OENE	28
Door H. Bultman	
HET GEMEENTE ARCHIEF	30
Door G.S. van Lohuizen	
VAN DE REDACTIE	32
Door R. Paasman	

Archeologie in de gemeente Epe (9)

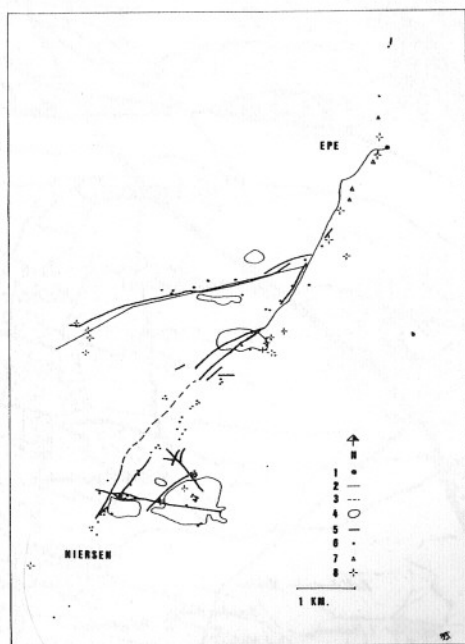
Tek. 1.

Detail van de topografische kaart uit 1843.

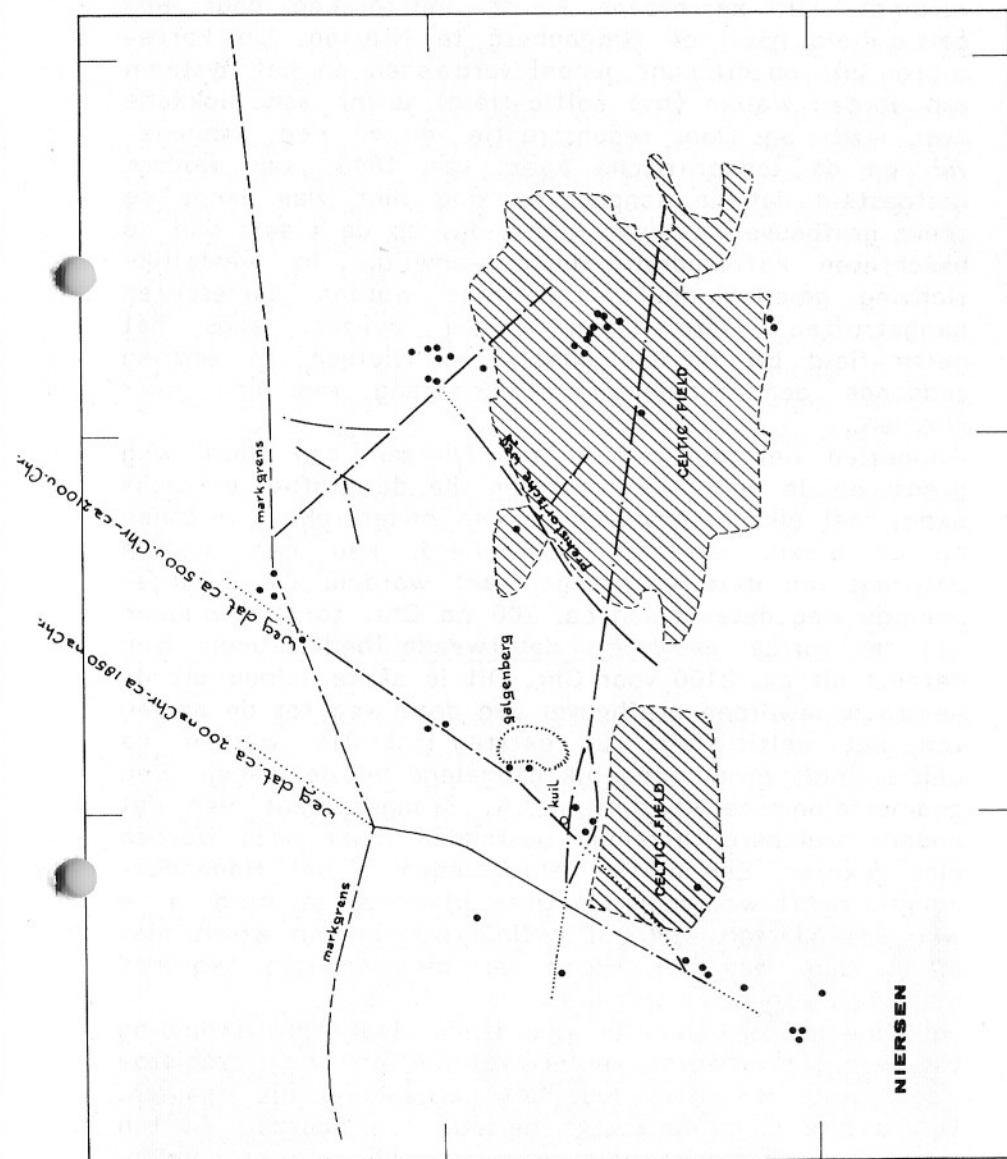
Datering van de préhistorische weg Epe-Niersen

De topografische kaart uit 1843 geeft vrij nauwkeurig een weg tussen Epe en Niersen aan. Op de 17e eeuwse kaart van Isaak Tirion is deze weg ook aangegeven. Op een kadasterkaart van 1866 zien we een sterk gewijzigd beeld van deze weg. Het gedeelte tussen Schaveren en Niersen is geheel komen te vervallen. Thans is dit deel terug te vinden in bospercelen en heidevelden en zichtbaar aan de karresporen welke door en langs twee celtic-fields voeren.

Bij een nader onderzoek naar de geografische ligging van de celtic-fields en de karresporen, blijken interessante, nieuwe gegevens naar voren te zijn gekomen.

Verklaringen: 1. Grote Kerk te Epe, 2. Bestaande weg, 3. Reconstructie van de weg Epe-Niersen, 4. Celtic-field, 5. Karresporen, 6. Préhistorische grafheuvel, 7. Losse vondsten uit de préhistorie, 8. Rode aarde.

Vanaf Niersen is een karrespoor te volgen dat exact de serie grafheuvels tussen Epe en Niersen met elkaar verbindt. Dit karrespoor wordt onderbroken door een celtic-field nabij de Galgenberg te Niersen. De karresporen zijn op dit punt geheel verdwenen en het systeem van aarden wallen (het celtic-field) vormt een blokkade over deze weg. Door reconstructie van de weg, aangegeven op de topografische kaart van 1843, kan worden vastgesteld dat de aangegeven weg niet vlak langs de reeks grafheuvels gelegen heeft, dus op de plaats van de beschreven karresporen, doch evenwijdig in westelijke richting gelegen heeft. Ook hier worden karresporen aangetroffen. Deze lopen echter achter langs het celtic-field bij de Galgenberg te Niersen en vormen zodoende een onbelemmerde doorgang van Epe naar Niersen.

Aangezien het celtic-field bij Niersen aan deze weg grenst en de andere karresporen die de grafheuvel reeks exact met elkaar verbinden en een onderbreking vertonen op de plaats van het celtic-field, kan een globale datering van deze wegen gemaakt worden. De eerstgenoemde weg dateert van ca. 200 na Chr. tot het midden van de vorige eeuw en de tweede onderbroken weg dateert uit ca. 2100 voor Chr. Dit is af te leiden uit de eerste opgeworpen grafheuvel aan deze weg tot de aanleg van het celtic-field. In eerste instantie werden de celtic-fields zoveel mogelijk aangelegd bij de wegen. Een geomorfologische kaart van J.A. Brongers laat zien dat andere bruikbare terreinen bestonden maar deze werden niet gekozen. Een celtic-field gelegen in het Hanendorperveld heeft waarschijnlijk geen blokkade gevormd in de weg Epe-Niersen. Het celtic-field bij Niersen wordt niet alleen door een karrespoor aan de westzijde begrensd maar ook aan de noordzijde.

Het karrespoor aan de noordzijde legt de verbinding tussen vijf grafheuvels en is mogelijk ook een préhistorische weg. Hij voert door het celtic-field bij Vaassen. Dit laatste is in de eerste periode ten noorden en ten zuiden van deze mogelijke préhistorische weg ontgonnen. Daarna heeft er een uitbreiding plaats gevonden van de akkers over deze weg heen waardoor deze weg geblokkeerd werd.

De ontwikkelingen langs de préhistorische weg Epe-Niersen.

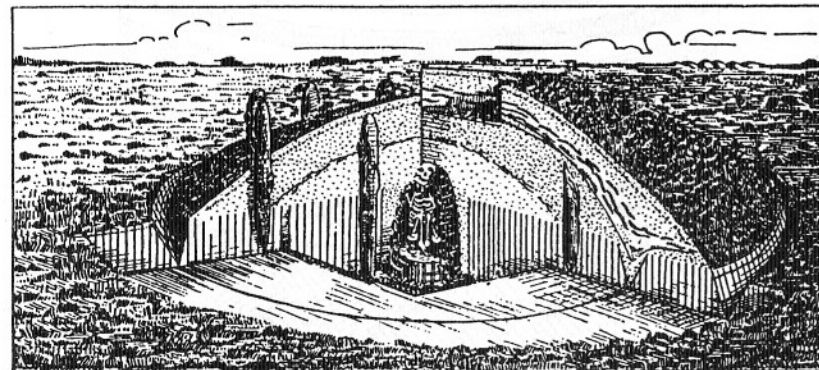
Voor deze ontwikkelingen moeten wij terug naar de eerste landbouwers die zich in het Midden-Neolithicum van ca. 2700 tot 2300 voor Chr. te Niersen vestigden. Hoewel men in 1854 beweerde dat er hunebedden lagen in het Puttersbosch (vermoedelijk het bos bij de Putterskoppel te Niersen), staat thans wel vast dat dit volk ons geen hunebedden naliet op de Veluwe, zij begroeven hun doden in z.g. vlakgraven.

Deze eerste landbouwers lieten ons vele aardewerkscherven na van de Trechterbekercultuur (TRB). Deze scherven kwamen tijdens het ploegen met de stoomploeg in 1908 in de heide naar boven. Hiermee had men wel de woonplaatsen van dit volk aan het licht gebracht, maar ze ook voorgoed vernietigd.

Zowel in het Enkhout (het bos ten zuiden van Niersen) als ten noorden van Niersen bij de Dobbe Gelle kwamen aardewerkscherven naar boven.

Het Laat-Neolithicum van ca. 2450 tot 1700 voor Christus.

Een van de oudste grafheuvels tussen Epe en Niersen is wel een grote, verdwenen grafheuvel in het Hanendorperveld (Epe 123). De opbouw van deze grafheuvel doet denken aan een z.g. Bijenkorf-grafheuvel.

Bijenkorf-grafheuvel.

Een grote beker met over het hele oppervlak omlopende touwindrukken versierd, kwam uit de grafheuvel samen met een ongeveer 22 cm. lange, zorgvuldig geslepen vuurstenen dolk. De beker wordt wel "All Over Ornamented" beker genoemd (A.O.O.). De fraaie, lange vuurstenen dolk is een uit het midden van Frankrijk afkomstige Grand-Pressigny dolk, daterend van ca. 2200 tot 1700 voor Chr.

In de later gevolgde klokbekercultuur (ca. 2000 tot 1700 voor Chr.) is een grotere dichtheid van vondsten te constateren.

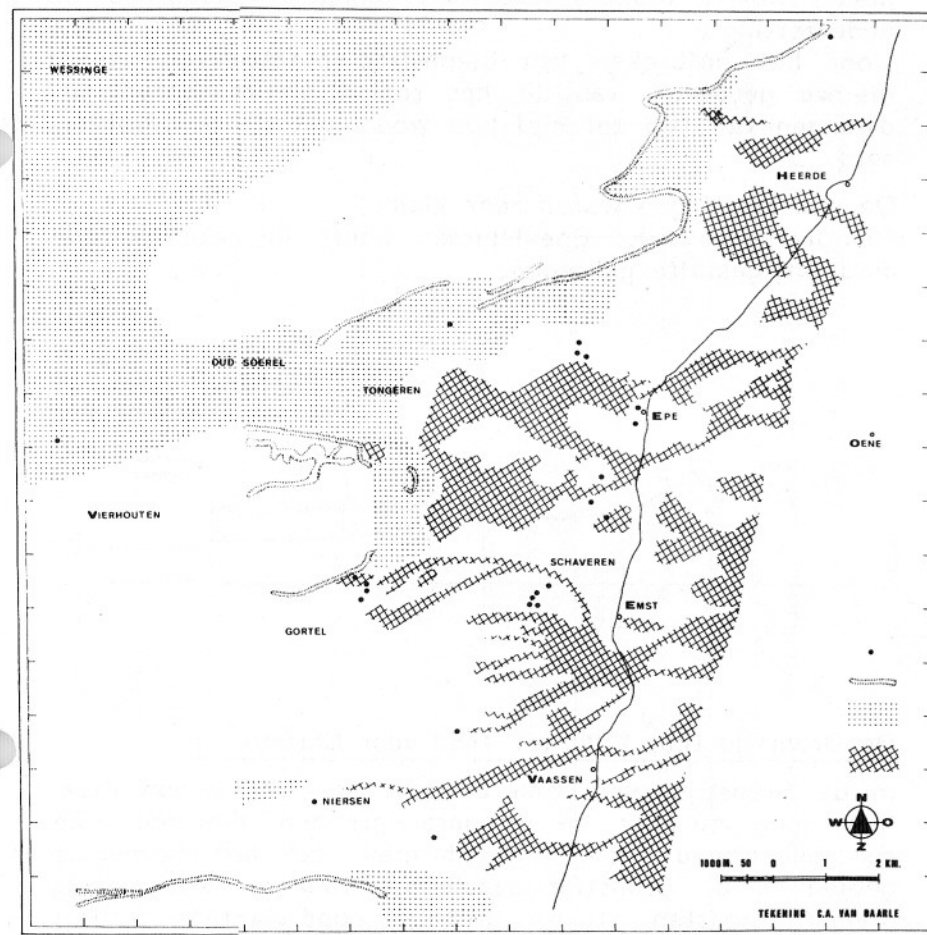
Vele klokbekers uit die tijd (en scherven) zijn gevonden in de gemeente Epe.

Een zeer fraai exemplaar kwam uit een grafheuvel (Epe 124) gelegen in het Hanendorperveld.

Klokbeker uit heuvel Epe 124.

43

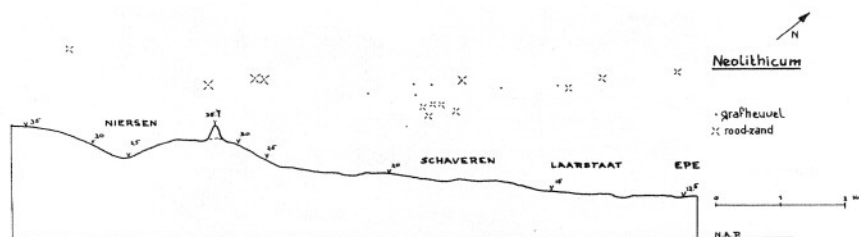
Vindplaatsen van rode aarde.

Aannemelijk is dat woon- en begraafplaats niet te ver uiteengelegen hebben. Brandplaatsen (rode aarde) verraden het verblijf van mensen die in de natte beekdalen woonden. Deze bevolking brandde grote stukken van het toendertijd aanwezige dichte natuurlijke bos af, dat plaats moest maken voor hun akkers, weidegrond en nederzetting.

Door het ontbreken van bemesting moesten ze steeds nieuwe gedeelten van dit bos rooien en ze waren gedwongen van tijd tot tijd hun woonplaatsen te verplaatsen.

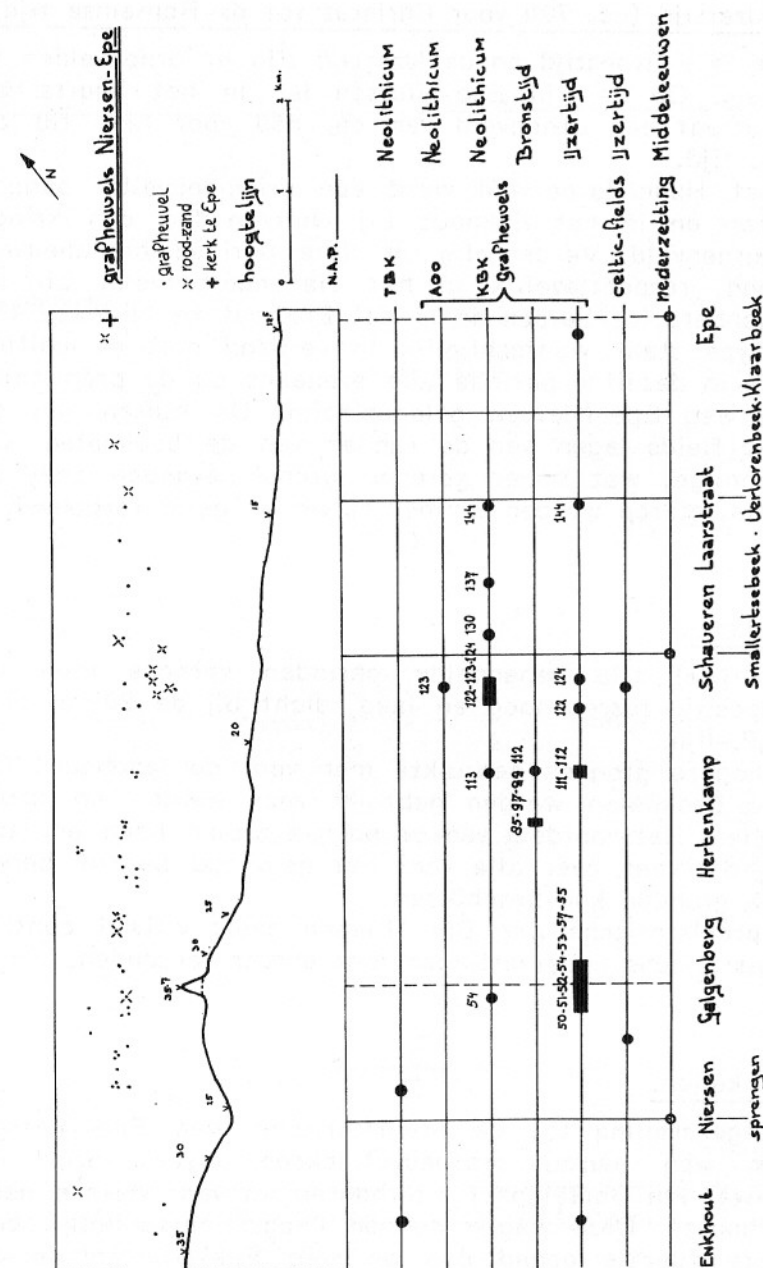
De nederzettingen waren zeer klein.

De grafheuvelreeks Epe-Niersen heeft in deze periode duidelijk gestalte gekregen.

De Bronstijd (ca. 1700 tot 1450 voor Christus).

In de Bronstijd ging men de grafheuvelreeks aanvullen. Men ging nu ook de drogere gronden bewonen. Zo concludeerde dr. P.J.R. Modderman dat het bewoonde gebied in de Bronstijd aanzienlijk toenam. Als gevolg hiervan moesten steeds grotere oppervlakten ontbost worden en kreeg de heide de kans zich sterk uit te breiden. Het geleidelijk droger wordende klimaat en een waarschijnlijk intensieve beweiding versnelden dit proces. Evenals in het Neolithicum maakte men nu ook herhaaldelijk gebruik van dezelfde grafheuvels voor het begraven van de doden.

De IJzertijd (ca. 700 voor Christus tot de Romeinse tijd).

In de late Bronstijd en de IJzertijd zijn er urnenvelden in gebruik. Op de lijn Epe-Niersen lag in het buurtschap Laarstraat een urnenveld van ca. 450 voor Chr. tot de Rom. tijd.

In het Hanendorperveld werd één urnenheuveltje aangetroffen en in het Enkhout bij Niersen lag een kring-grepurnenveld. Verder zijn uit deze periode brandheuvels bekend, respectievelijk in het Hanendorperveld, bij de Galgenberg in Niersen en in het Enkhout te Niersen. Dit graftype staat waarschijnlijk in verband met de celtic-fields in dezelfde periode, die eveneens op de préhistorische weg Epe-Niersen gelegen zijn. De huizen van de celtic-fields lagen aan de randen van de beekdalen. Op de lemige, wat hoger gelegen grond bevonden zich de akkers, hierop werden Emmer tarwe en gerst verbouwd.

Conclusie.

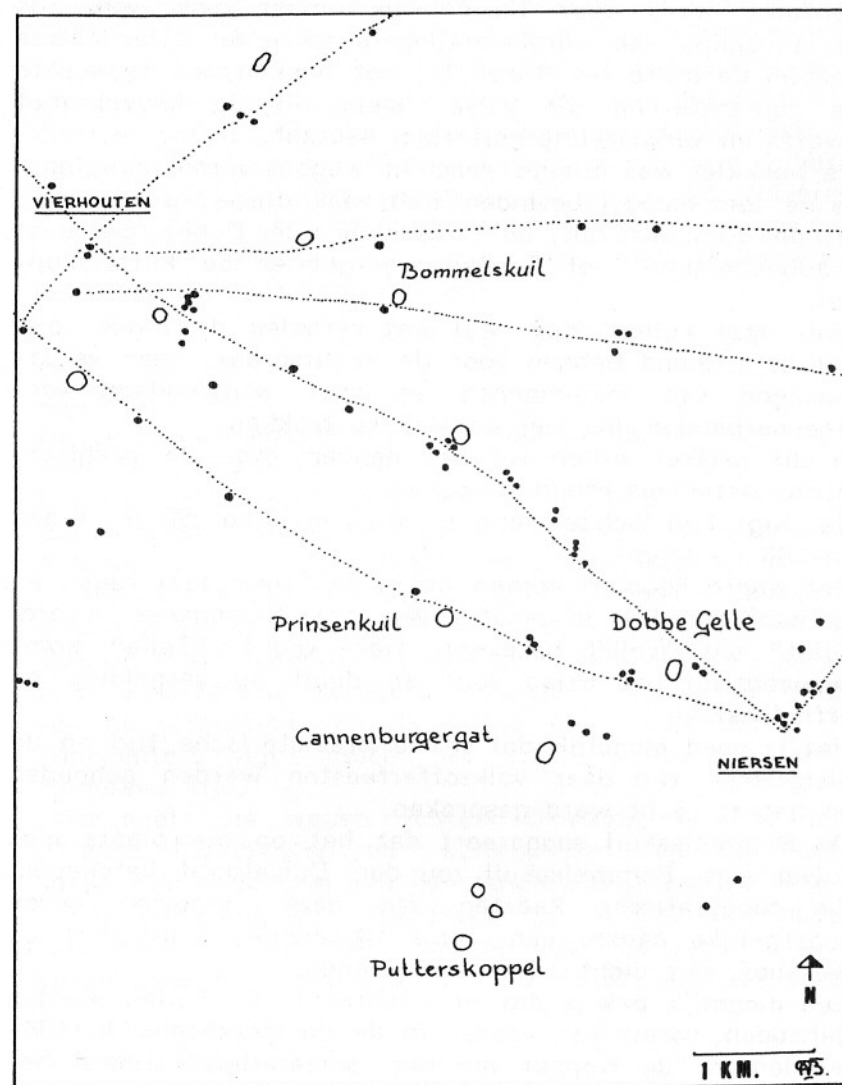
In vrijwel alle behandelde perioden verkoos men de randpositie tussen hoog en laag, dicht bij de 20 m. plus N.A.P.-lijn.

De hogere gronden gebruikte men voor de landbouw. De natte beekdalen werden gebruikt voor weide- en hooigronden. Het voordeel van de positie tussen hoog en laag was, dat men over alle voor het gemengd bedrijf benodigde gronden kon beschikken.

De préhistorische weg Epe-Niersen heeft vrijwel continu préhistorische nederzettingen met elkaar verbonden.

Leemkuilen.

In tegenstelling tot de préhistorische weg Epe-Niersen lopen een aantal grafheuvelreeksen dwars over de stuwwal van Gortel naar Vierhouten en van Niersen naar Vierhouten. Deze wegen hebben hoogstwaarschijnlijk een andere functie gehad dan de weg Epe-Niersen op de flank van de stuwwal.

Préglaciale leembanken en grafheuvels tussen Niersen en Vierhouten.

Deze vier vermoedelijk préhistorische wegen lopen langs alle daar gelegen préglaciale leembanken. Op zich is deze situatie niet zo verwonderlijk, als men bedenkt dat leem gebruikt werd voor huizenbouw, maar ook voor de vervaardiging van aardewerkbakers en urnen. De laatste hebben de beste resultaten bij het bakken, als tenminste de samenstelling uit zuiver leem uit de heuvel met kwarts en verschrallingsmateriaal bestaat.

De beekklei was minder geschikt wegens verontreiniging. In de leembanken bevinden zich vaak diepe kuilen, zoals bij de Bommelsekuil, de Prinsenuil, de Dobbe Gelle of Stadhouderskuil, het Cannenburgergat en de Putterskoppel.

Over deze kuilen doen heel wat verhalen de ronde, o.a. dat ze gediend hebben voor de rechtspraak, voor vergaderingen van maalmannen en voor wijkplaatsen voor zigeunerbenden die over de Veluwe trokken.

In dit artikel willen we het hebben over de préhistorische betekenis van deze kuilen.

De ruige kuil Dobbe Gelle is ca. 5 m. diep, 50 m. breed en 100 m. lang.

Het woord "dobbe" komen we in de Friese taal tegen en is waarschijnlijk afkomstig van het Germaanse woord: "diet" dat "volk" betekent. Het woord "Gelle" komt eveneens in het Fries voor en duidt op vergelding en offerfeest.

Het is goed mogelijk dat in de préhistorische tijd en de historische tijd daar volksofferfeesten werden gehouden en dat er recht werd gesproken.

De Bommelsekuil suggereert dat het op die plaats niet zuiver was. Bommelsekuil zou dan Duivelskuil betekenen. De topografische kaarten van deze omgeving geven soortgelijke namen aan, zoals: Spookkuil, Duivelsbos en Kerkhof, alle dicht bij elkaar gelegen.

Een mogelijk bewijs dat er rituelen in de kuilen werden gehouden, vormt een vondst in de Putterskoppel. In 1844 werden in "de Koppel van het Gortelerbos" tijdens het leem graven door de toenmalige boswachter H. Vis verscheidene lange, ronde en platgedrukte leemballen gevonden. Deze werden onderzocht door de apotheker

Geerts te Leiden, die verklaarde dat het geen natuurlijke produkten waren maar dat deze ballen door mensenhanden gefabriceerd waren. Een opmerkelijke vondst vormde daarbij een doodshoofd gemaakt van leem, kiezel en zand. In de schedel bevond zich een ronde opening. Mogelijk hebben we hier met een ritueel voorwerp te maken. De leembanken hebben in de préhistorie al diverse functies vervuld in de toenmalige samenleving. De mogelijke préhistorische wegen langs deze plaatsen maken in een aantal gevallen een bocht om vervolgens weer naar een volgende leembank te voeren. Al met al verbergen de kuilen nog steeds geheimen en behouden die waarschijnlijk ook.

Samenvatting.

De oudste nederzetting van landbouwers in deze streek heeft in Niersen gelegen.

In het Laat-Neolithicum kwam de préhistorische weg Epe-Niersen tot ontwikkeling. Vanaf Niersen is een afname in de concentratie van grafheuvels waar te nemen. Er is een globale continuïteit in de bewoningsgeschiedenis vast te stellen in het gebied om Niersen. Daarbij moet rekening worden gehouden met het feit dat zo'n nederzetting geregeld verplaatst werd ten gevolge van de uitputting van de grond door akkerbouw. Deze continuïteit ligt tussen het Laat-Neolithicum en de Romeinse tijd.

Men heeft via wegen gebruik gemaakt van de hoger gelegen leembanken en -kuilen. De weg Epe-Niersen vormt een onderdeel van een lange préhistorische weg die in de omgeving van Wapenveld en Windesheim hoogstwaarschijnlijk door een voorde naar de IJssel liep en verder over het duingebied van de Vecht naar het oosten.

(wordt vervolgd)

C.A. van Baarle.

Bronnen:

Archief L.J.F. Janssen 1806 - 1869, Leiden.

Opgravingen bij Niersen, OMROL (Oudheidkundige Mededelingen Rijksmuseum van Oudheden te Leiden) door dr. J.H. Holwerda 1911 nr. 5.

Opgravingen bij het Hanendorp Emst, OMROL 1911 nr. 5 door dr. J.H. Holwerda en dr. M.A. Evelein.

Nederlands vroegste geschiedenis, 2e druk, dr. J.H. Holwerda, Amsterdam 1925.

Geologische kaart 1932, 27 Hattem, kwartblad III.

Oudheidkundig Bodemonderzoek in Nederland, Gedenkboek A.E. van Giffen 1947.

Stichting voor Bodemkartering, Wageningen. Beschrijving grafheuvels gemeente Epe 30 december 1948.

Archief Rijksmuseum voor Oudheden te Leiden, Vondsten gemeente Epe.

Beheersplan archeologische monumenten in de gemeente Epe, T. Stam 1983.

De Waijenbergh in het Herspel Epe

Onder deze kop verscheen onderstaand artikel in "Gelders Oudheidkundig Contactbericht" no. 100 - 1984/1, het officiële orgaan van de Stichting Gelders Oudheidkundig Contact.:

"Onder de verzamelde losse schepenacten, deel uitmakende van het oud-rechterlijke archief van de Binnen Egmond is in dato 6 mei 1703 een volmacht geboekt van Juffrouw Catharina van Hierden, wonende te Deventer, o.a. op haar broeder Egbert van Hierden, een insgelijks te Deventer woonachtige apotheker om haar zaken in Gelderland te regelen en voorts om het haar competerende goed genaamd De Waijenbergh met al zijn ap- en dependentiën, gelegen op de Veluwe, Carspel Epe, in de buurschap Wissel, herkomstig van overleden vader, Anthonij Pelgrim van Hierden op de E. Johan Nyloir te transporteren."

Het lijkt erop, dat het hier gaat om een thans uitgestorven naam. Gedrukte gidsen van het dorp Epe vermelden de aanduiding Waijenbergh niet en evenmin treffen wij die aan op de officiële kaarten, bv. het Stafkaartblad, schaal 1 : 50.000, no. 27 "Hattem". Zelfs de befaamde geograaf A.J. van der Aa in zijn Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden", ofschoon hij gegevens gaf over de buurschap Wissel, zweeg volstrekt over "De Waijenbergh".

Misschien zou de suggestie te wagen zijn om Waijenbergh te identificeren met "Wijnberg", want taalkundig zijn de bezwaren daartegen niet groot. "Wijnberg" namelijk is een goed dat volgens het blad "Vasen" (zal wel Vaassen moeten zijn) no. 37 van de Chromo-Topografische Kaart van het Koninkrijk der Nederlanden, schaal 1 : 25.000 te vinden is ten zuidoosten van Epe tussen Loobrink enerzijds en het Emsterbroek-Nijbroek

anderzijds. Gedeelten van deze voormalige zogeheten "Wijenbergs plaetse", bezit van de Van Wijnbergens, uitmakende een aantal Gelderse lenen zou dan misschien in aanmerking kunnen komen. Daartegen pleit evenwel, dat onder de vasallen op deze lenen de naam Van Hierden geheel onbekend is.

De vraag rijst of hier genoemde Anthonij Pelgrum van Hierden wellicht dezelfde was als Teunis Pelgrims, die in 1667 als stiefvader voorkwam van Ambrosius van Ommeren Jansz. Een "Pelgrim van Hyerde" verkreeg bij transport in 1458 "dat goet ten Cleve" bij Apeldoorn als leen van Gelre en hij verkocht dat weer in het volgende jaar. (?)

Kan soms iemand hierover nader berichten?

Mr. J. Belonje, Nassaulaan 39, 1815 GJ Alkmaar.

Met grote verwondering heb ik dit artikel van Mr. J. Belonje gelezen en ik was met stomheid geslagen, dat een serieus blad als het Gelders Oudheidkundig Contact-bericht dit artikel had opgenomen.

Om dit artikel zo goed mogelijk te kunnen tegenspreken heb ik geprobeerd de geschiedenis van "De Waaienberg" na te gaan, zonder een groot en tijdrovend onderzoek in het Rijksarchief in Arnhem.

Zoals de heer Belonje gevonden heeft, heeft mejuffrouw Catharina van Hierden te Deventer het "goet genaamd De Waijenbergh" van haar vader Anthonij Pelgrum van Hierden geërfd. Op 6 mei 1703 is een volmacht van Juffrouw Catharina van Hierden ingeschreven, waarbij zij haar broer Egbert van Hierden te Deventer machtigt om "het goet genaamd De Waijenbergh met al zijn op- en dependentiën, gelegen op de Veluwe, Carspel Epe, in de buurschap Wissel" te transporteren op Johan Nyloir.

Wanneer in 1710 de papiermakers Berent Jansen en Lucas Coldewey een papiermolen, "De Nieuwe Molen" (nu de Achterste Molen) op de Tongerse beek willen leggen, krijgen de geërfden van Wissel een weide "tussen den Brandhaar en de Turfhoeve" in ruil voor een hoek veld, waarop zij de molen konden timmeren en nog een hoek veld voor de hof.

De overeenkomst van de boerrigter Harmen Aerts en de geërfden van Wissel is getekend door 44 geërfden.

Hierbij komen de namen van Van Hierden en Nyloir niet voor. Is de Waijenberg tussen 1703 en 1710 weer naar een andere eigenaar overgegaan?

In 1809 worden alle landerijen in de gemeente Epe opgemeten door de landmeters Hendrik van Dingstee en Willem Masseur, als voorbereiding voor het in te stellen kadaster. In het boek met deze opmetingen komt voor onder no.: 1054 1 morgen 495 roeden bouwland en hagen, eigenaar H. Pols en Jan Jansen, 1e Weijen Bergkampje en onder no.: 1055 1 morgen 280 roeden bouwland en hagen, eigenaar H. Pols en Jan Jansen, 2e Weijen Bergkampje.

Henricus Poll kwam met zijn vrouw Maria Lamberts Mulder in 1774 uit Vaassen naar Epe, toen zij de zuidelijke Wisselsche papiermolen kochten. In de volgende jaren kochten zij: 1778 de Wisselsche Korenmolen, 1789 de Nieuwe papiermolen (nu dus de Achterste molen) en in 1796 de noordelijke Wisselsche papiermolen. Zelf bouwt hij nog een "stofmalertje" bij de twee Wisselsche papiermolens. Als de eigenaar van 4 watermolens + een klein molentje, een zeer vermogend man. Hij is dan samen met Jan Jansen eigenaar van "De Waaienberg" of "Weijenberg" zoals men in dialect zei.

In 1783 is de vrouw van Henricus Poll overleden. Om moeilijkheden tussen zijn drie dochters na zijn overlijden te voorkomen, maakt hij in 1810 een voorlopige verdeling van het moederlijk erfdeel onder zijn dochters Annetje, Johanna en Elisabeth.

Annetje krijgt dan toebedeeld:

3e. Vier schep(el) zaaijland in de kamp op de Waaienberg, met het halve hout dier kamp, waarvan de wederhelftscheijt Jan Jansen in het gemeen (in een copie van deze verdeling staat "Wijenberg").

Wanneer Elisabeth in 1819 zonder erfgenaam is overleden, volgt er in 1823 opnieuw een deling. Annetje krijgt dan: lot I. o.a.

Een vierde in het stuk zaailand groot ongeveer 57 Ned. roeden in een kamp op de Waaienberg in Wissel...waarvan de wederhelft behoort aan Jan Jansen Waaienberg. (Jan Jansen heeft nu de achternaam Waaienberg aangenomen).

Johanna krijgt:

lot 2. 4. Het vierde gedeelte van de Katerstede "De Waaienberg" genaamd, onder Wissel voornoemd, het huis gemerkt no. 114 met deszelfs onderhorige hof, zaailand, bosschen, opgaande bomen en houtgewas en heidegrond, tezamen ongeveer tien bunder 22 roeden, waarvan de helft toebehoort aan Jan Jansen Waaienberg, die het overige in pacht gebruikt.

Enige maanden later (6 november 1823) maakt Henricus Poll zijn testament, waarbij de twee dochters behalve de bovengenoemde goederen uit het moederlijke erfdeel, ook krijgen:

Annetje:

a. een vierde in een stuk zaailand groot ongeveer 57 Ned. roeden in een kamp op de Waaienberg.....waarvan de helft behoort aan Jan Jansen Waaienberg.

Johanna krijgt:

4. het vierde gedeelte in de Katerstede de Waaienberg genoemd, onder Wissel, voornoemd, het huis gemerkt no. 114.....(een katerstede is een kleine boerderij, nu een keuterboerderij). Maar voor een katerstede was er wel veel grond bij, meer dan 10 h.a.

In 1838 is Henricus Poll overleden. Jan Jansen Waaienberg is al in 1832 overleden. Zijn aandeel in de Waaienberg is in 1832 overgenomen door Henricus Poll.

In 1841 wordt de boedel van Henricus Poll verdeeld onder zijn twee dochters. Johanna Poll, huisvrouw van Daniël Jonker, wordt eigenaar o.a. van sectie T 305, huis erf en land (de Waaienberg).

Na haar overlijden in 1860 wordt de Waaienberg toebedeeld aan haar zoon Derk Lambertus Jonker, koopman in Deventer.

Moeder Johanna Jonker - Poll en de zoon Derk Lambertus Jonker zullen de boerderij De Waaienberg verpacht hebben. Aan wie heb ik nog niet kunnen achterhalen.

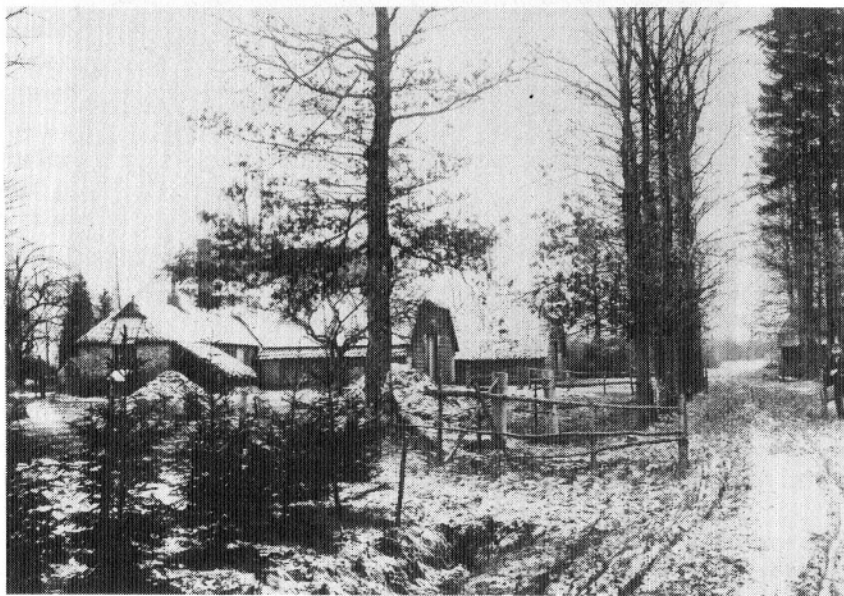
Aart van Lohuizen Jzn. is in 1862 op de zuidelijke

Henricus Poll 1741 - 1838

Wisselsche papiermolen gekomen, die zijn moeder, Maria van Lohuizen - Jonker van haar ouders, Aart Jonker en Annetje Poll, geërfd had. De papiermakerij gaat door de grote concurrentie van de stoomfabrieken aan de Zaan, op de Veluwe hard achteruit. Aart van Lohuizen ziet de papierfabricatie niet meer zitten. Hij verkoopt de molen aan Albert Kasteel en koopt zelf de boerderij en land van "De Waaienberg" van zijn achterneef Derk Lambertus Jonker uit Deventer. Hij wordt dus eigenaar van de katerstede "De Waaienberg", waarvan zijn overgrootvader mede-eigenaar was. De boerderij, schuren enz. worden in de loop der jaren uitgebreid en hij boert met succes op deze plaats.

Aart van Lohuizen was, behalve eerst papierfabrikant en later boer (na 1862), ook een zeer geziene figuur op het dorp. Hij was zeer muzikaal, was organist van de kerk van 1865 tot 1910, gaf muziekles op orgel en piano en was dirigent van het zangkoor. Ook bezit ik "eene nutslezing: EEN STEM UIT HET VOLK", die hij in de winter 1879 - 1880, in dialect, heeft gehouden.

De boerderij "De Waaienberg" ± 1900

Op 7 mei 1904 verschijnt in het Nieuws en Advertentieblad voor Epe, enz. het volgende berichtje:

"Wij vernemen, dat de bekende boerderij "De Waaienberg" in andere handen is overgegaan en na afbraak van 't bestaande huis daar een villa zal verrijzen."

En op 19 mei is er erfhuis op "De Waaienberg".

Aart van Lohuizen - 70 jaar - bouwt het nog bestaande huis "Brouwershof" op de hoek van de Haverkampsweg en de Zuukerweg, op een stuk grond van de brouwerij "'t Anker". Hij woont daar tot zijn overlijden in 1914.

"De Waaienberg" met de 13 ha. grond is gekocht door George van Blarcum uit Apeldoorn. Hij bouwt naast het oude huis en de schuren een koetshuis en een paarden- en veestal. Maar de boerderij wordt niet afgebroken. Van Blarcum had te hoog gegrepen. Hij verhuist naar het dorp, naar de villa "Wilhelmina", waar nu de A.B.N. staat.

"De Waaienberg" wordt in 1906 gekocht door Michiel Peereboom, hoofd der school in Wassenaar. Wat hij met de boerderij wilde, is niet duidelijk. In 1910 verkoopt hij "De Waaienberg" met 23 ha. grond.

Volgens de advertentie van juni 1910:

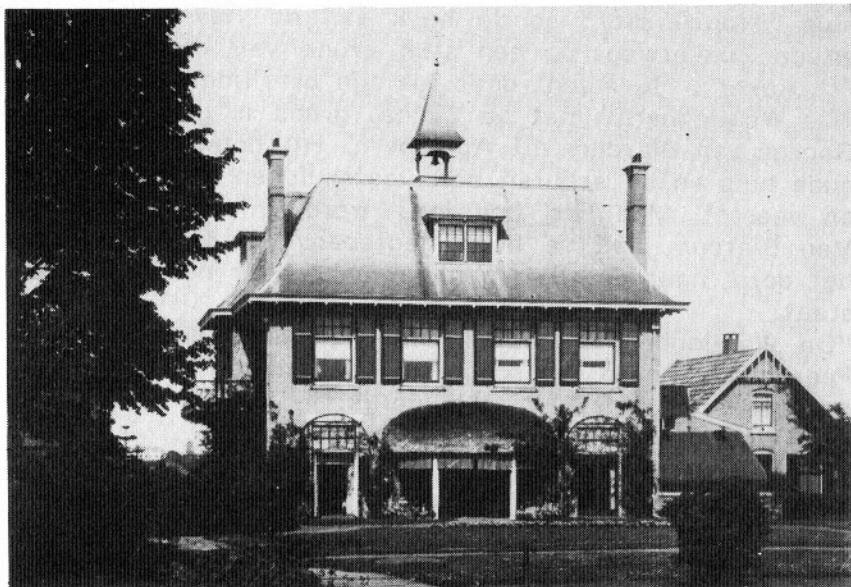
De Bouwplaats "De Waaienberg", doorsneden door 2 beken, gelegen in Wissel op ong. 20 minuten afstand van het dorp Epe, bestaande uit woonhuis met modelstal, wagenschuur en 4 roeden bergschuur (alle nieuw gebouwd) met omgelegen bouw- en weiland en boschgrond, tezamen groot ong. 25 Hectaren.....

In de krant van 21 juni:

"Hedenmorgen had in "'t Wapen van Epe" ten overstaan van notaris Verkouteren de toeslag plaats van de bouwplaats "De Waaienberg" in Wissel, waarvan de inzet in 20 percelen in ons blad werd opgenomen. Alle percelen werden in totaal getrokken door den hr. W. Wensenk alhier voor de som van f 23.165,-- en wel op last van den hr. J.Th.J. de Bruijn Kops te Amsterdam.

Juste Theodore Jean de Bruijn Kops, scheepsbouwkundig ingenieur, en zijn vrouw Maria Constance Wurfbain hebben grote plannen met "De Waaienberg". Op 11 februari 1911 vindt een aanbesteding plaats voor het bouwen van een landhuis op "De Waaienberg" onder

Wissel. De bouw werd opgedragen aan de laagste inschrijver, H. de Groot uit Apeldoorn voor f 21.640,--.

Het landhuis "De Waaijenberg" 1911

De Bruijn Kops komt in april 1911 naar Epe en neemt zijn intrek in het mooie landhuis. In de loop der jaren verbouwt hij het een en ander. In 1922 verhuist hij naar Rotterdam.

"De Waaijenberg" werd verpacht aan W. van der Sluis, die er een groot landbouwbedrijf van maakt. Het mooie huis bleef in tact, maar er achter was een grote boerderij.

In 1936 werd het fraaie landgoed "De Waaijenberg" met modern ingerichte stallen, schuren, bijgebouwen, chauffeurs- en tuinmanswoning geveild:

Notaris VERHEUS te Epe zal op **Donderdag 12 Maart a.s. bij inzet** en op **Donderdag 26 Maart d.a.v. bij toeslag**, telkens nam. 1.30 uur, in het hotel „Het Wapen van Epe", ten verzoeken van den heer **W. van der Sluijs te Epe**, publiek verkoopen:

Het fraaie landgoed

„de Waaijenberg"

met modern ingerichte stallen, schuren, bijgebouwen, bedrijfswoning, chauffeurs- en tuinmanswoning, boomgaard, moestuin, wei- en bouwlanden, benevens

de boerderij „Berendshoeve",

alles zeer gunstig gelegen aan den Wisselschen weg onder Epe, samen groot ong. 43 Hectaren, in 48 perceelen, en diverse combinatiën.

1. **Weiland**, nabij den Tong. weg, (achter H. Huiskamp) groot ong. 88.90 A.;

2. **Weiland**, ten W. van perc. 1, groot ong. 88.50 A.;

3. **Weiland**, ten Z. van perc. 2, groot ong. 74.75 A.;

4. **Weiland**, ten O. van perc. 3, groot ong. 1.12.70 H.A.;

5. **Weiland**, ten O. van perc. 4, groot ong. 1.13.10 H.A.;

6. **Weiland**, ten Z. van de perc. 3, 4 en 5, groot ong. 1.14.00 H.A.;

7. **Weiland**, ten O. van perc. 6, groot ong. 1.12.85 H.A.;

8. **Weiland**, ten Z.-O. van perc. 7, groot ong. 90 A.;

9. **Weiland**, ten N.-O. van perc. 8, groot ong. 1.12.60 H.A.;

10. **Weiland**, ten O. van perc. 9 (naast den tuin), groot ong. 96.90 A.;

28. **Bouwland**, ten N. van de perc. 25, 26 en 27 (bij B. Hoekert) groot ong. 80.50 A.;

29. **Bouwland**, ten N. van perc. 28, groot ong. 81.00 A.;

30. **Bouwland en hakhout**, ten N. van perc. 29 (naast de beek) groot ong. 83 A.;

31. Het fraaie landgoed „**De Waaijenberg**" met bijgebouwen, als bedrijfswoning, koetshuis met garage, wagenschuur, schuur voor jongvee, 6 roed.berg, 4 roed.berg, bet. mestvaalt, gierkelder, voorts tuinmanswoning en chauffeurswoning, moes en fruittuin, parkaanleg, weiland, singels enz.

Annex het landhuis bevindt zich de modern ingerichte stal voor 14 stuks hoornvee en 5 paardeboxen.

Het huis is voorzien van elec. licht (eigen installatie met Lister motor, dynamo enz.) centr. verwarming en eigen waterleiding en is geheel modern en luxueus ingericht. Bevat o. m. gelijkvloersch: ruime entree met trappenhuis, garderobe, huiskamer, eetkamer, alles met parketvloeren, orangerie, keuken, mangelkamer en provisiekamer;

1e etage: salon met parketvloer, 3 gr. slaapkamers met doorl. balcon, badkamer;

2e etage: gr. logeerkamer en 2 kl. slaapkamers.

Verder groote kelder, centr. verwarmingskelder en ruime zolder. Het geheel heeft een grootte van ong. 4.63.10 H.A.

32. **Bosch en bouwland a. d. Wiss. weg**, groot ong. 21. A.;

33. **Idem**, ten O. van perc. 32, groot ong. 19 A.;

Deel van de advertentie 29 februari 1936.

Na enkele tijdelijke eigenaren werd het landgoed in 1938 aangekocht door de "Apeldoornsche Nettenfabriek von Zeppelin & Co." in Apeldoorn, die er (zeer vooruitstrevend) een vakantieverblijf voor het personeel van maakte.

Van 1942 tot 1950 woonden de heer en mevrouw van Kregten in een deel van het huis.

Bij de verkoop aan de volgende eigenaren wordt in het kadaster het huis aangeduid als "De Waaienberg", sectie T. no. 2573. In het kadaster wordt bijna nooit de naam van een huis of boerderij genoemd. Hier wel!

In 1954 verkoopt de "Apeldoornsche Nettenfabriek" het gebouw aan de Vereniging de Algemene Bond van Arbeiders en Arbeidsters in de textiel- en kledingindustrie "De Eendracht" te Amsterdam.

Na de verbouwing wordt het weer gebruikt als vakantieverblijf. Het wisselt van eigenaar, in 1955 wordt het overgenomen door "Stichting Vakantieverblijven" Amsterdam, een stichting van het N.V.V.

In 1968 volgt er weer een verbouwing, waardoor de architectuur van het gebouw nogal aangetast wordt.

In 1975 gaat het over in handen van de "Henri Polak Stichting" te Amsterdam. Achter de bestaande villa uit 1911 wordt een zeer modern - betonnen - conferentiegebouw neergezet. Wanneer het gegaan was, zoals de bedoeling was, dan zou het oude gebouw, gezien vanaf de Wisselseweg, het nieuwe gebouw camoufleren. Het landschap zou niet aangetast zijn door dit nieuwe, niet in de omgeving passende, gebouw.

Helaas is er (hoe?) een sloopvergunning gegeven om het landhuis uit 1911 af te breken. In 1977 verdween het mooie gebouw en het detonerende moderne gebouw werd duidelijk zichtbaar.

Sinds 1982 is nu de nieuwe "Waaienberg": Stichting F.N.V. - Scholingsinstituut-Vormingscentrum Henri Polak. Bij deze lange naam missen we de naam "De Waaienberg". Maar gelukkig staat op de stenen bij de ingang de historische naam. En we zullen hopen, dat deze blijft staan.

Tegenover deze ingang aan de Wisselseweg loopt de Waaienbergweg in zuidelijke richting.

De naam "Waaienberg" is dus niet verdwenen.

Tenslotte nog een enkele opmerking over de suggestie van mr. J. Belonje, dat het mogelijk zou kunnen zijn, dat de "Waaienberg" te identificeren zou zijn met "Wijnberg".

Taalkundig is dit m.i. onmogelijk. "Waaienberg" is in het dialect "Weijenberg" zoals bij de opmeting in 1809 is gebleken. En "Wijnberg" is in het dialect "Wienberg" of "Wienbergen". Er zit dus wel een groot verschil in.

Bovendien was Wissel in 1703 al een belangrijke buurschap met o.a. een grote dubbele papiermolen en een korenwatermolen. Wissel was in die tijd bekend genoeg en het aantal inwoners was net zo groot als dat van Epe.

"De Wijnberg" ligt over de Grift en behoort bij de buurschap Zuuk. Ook een grote buurschap met twee grote dubbele papiermolens.

Het is uitgesloten, dat dit verwisseld kan zijn.

Het is jammer, dat het Geld. Oudheidkundig Contactbericht dit stuk heeft gepubliceerd. Een rectificatie komt achteraf. Het artikel gaat zijn eigen leven leiden. Helaas. Misschien helpt het bovenstaande nog iets om de fout goed te maken.

G.S. van Lohuizen.

Bronnen:

Gemeente Archief
Gemeentelijk kadaster
Eigen archief.

Coöperatieve stoomzuivelfabriek "De Hoop" te Oene

Oene is haar enige echte fabriek, compleet met pijp, dezer dagen kwijtgeraakt. Geveld onder slopershamer. Het zal even wennen zijn. Van welke kant men Oene ook naderde, via de Eperweg, Kerkweg of Houtweg, al spoedig zag men na de kerktoren ook de fabriekspijp van bovengenoemde fabriek boven de daken van de huizen uitsteken.

Bij het verdwijnen van dit deel van het dorp Oene zullen ongetwijfeld de gedachten van veel Oenenaren (en in het bijzonder van hen die nog op deze fabriek gewerkt hebben en van de melkrijders) teruggaan naar het verleden. In gedachten gaan wij nog even in vogelvlucht naar dat verleden terug.

Vroeger op de boerderij maakten de boeren hun eigen boter, die ze dan voor een groot deel naar de dorpswinkels brachten om ingeruild te worden voor winkelwaren en veevoeder. De prijzen van boter varieerden van 30 cent per pond 's zomers, tot ongeveer 40 à 50 cent per pond in de winter.

Grote veranderingen kwamen er aan het eind van de vorige eeuw, toen in de gemeente Epe boterfabrieken werden opgericht. Wat Oene betrof: begonnen in 1895 als roomboterfabriek in een gehuurd pand van E.J. van der Vlekkert, (zie onderste foto op bladzijde 39 in het vorig jaar verschenen boek "Oene in oude foto's") werd een jaar later in 1896 een zuivelfabriek gebouwd aan de Keizerstraat. Fraaie foto's van deze eerste "echte" fabriek kan men vinden in het reeds hierboven genoemde fotoboek van Oene op bladzijde 23, terwijl men op de volgende pagina's 24, 25 en 26 kan zien, hoe in de loop van de jaren de fabriek een ware gedaante-verwisseling onderging.

De naam Coöperatieve Stoomzuivelfabriek "De Hoop" komt men voor het eerst tegen in het jaar 1901, toen de fabriek de hinderwetvergunning kreeg.

De melk die van alle windstreken werd aangevoerd, werd door melkrijders naar de fabriek gebracht, dit geschiedde met paard en wagen. Deze melkritten werden ieder jaar door de fabriek "aanbesteed".

De verste ritten waren, voor zover mij bekend, "de Hoogewoudrit" en de "Nijbroekerit".

De boeren klein en groot, de kleinen hadden meestal ook nog het beroep klompenmaker er bij, raakten er langzamerhand aan gewend de melk naar de fabriek te brengen. Zij zagen ook de voordelen er van in.

"De Hoop" in Oene deed - evenals de andere opgerichte fabrieken in de gemeente Epe - veel voor de t.b.c.-bestrijding in het belang van de veeteelt. Reeds in de dertiger jaren werd veel aandacht geschonken aan het fokken van stamboekvee, zowel van hoornvee als van varkens, hetgeen ook de melkproductie en de voortplanting ten goede kwam.

Koninklijke erkenning kreeg de Oener zuivelfabriek "De Hoop" in 1935, toen H.M. de Koningin het recht verleende Haar Wapen te voeren met het praedicaat "Hofleverancier".

Twee jaar later, in 1937, werd de fabriek uitgebreid met een spoellokaal, pakkamer, bergplaats en 2 electromotoren van 3½ pk. In 1941 vond weer een uitbreiding plaats en ging men over tot algehele electrificatie. Na 1950 werd de paardetractie voor aanvoer van melk geleidelijk vervangen door motortractie en werd voor een benzinepompinstallatie een hinderwetvergunning afgegeven in 1955.

Door de enorme toename van capaciteitsvergroting van diverse fabrieken en geringere toename van de veestapel, zo lees ik dan in een artikel van "Stichting Behoud" in het Noord Veluws Dagblad de dato 2 februari 1977, zijn diverse kleine boterfabrieken in den lande opgeheven. Ook Oene's "Coöperatieve Stoom-Zuivelfabriek "De Hoop" hoort daarbij. Het is nu stil om het gebouw, dat aan het dorpsleven in Oene dagelijks de nodige levendigheid toevoegde; alleen het gebouw drukt nog zijn stempel op het karakter van de dorpskom. Tot zover het artikel van Stichting Behoud.

En nu - zeven jaar later - is het gebouw van de

Coöperatieve Stoom-Zuivelfabriek "De Hoop" in Oene geheel van de aardbodem verdwenen.

Straks zullen er huizen verrijzen en wat het gebouw van de zuivelfabriek "De Hoop" betreft, om het met de woorden van de dichter van Psalm 103, (oude berijming) laatste regel van vers 8 te zeggen: "men kent en vindt haar standplaats zelfs niet meer".

Of zal de naam van de zuivelfabriek "De Hoop" toch in de komende geslachten in Oene blijven voortleven? Ik heb mij laten vertellen dat er straks een straatnaam in Oene naar vernoemd zal worden.

Als dat zo is dan heb ik goede hoop dat "De Hoop" in Oene zal blijven voortleven ook in toekomstige geslachten.

H. Bultman.

In ons volgende Mededelingenblad zal de heer Bultman vertellen over zijn jeugdherinneringen aan de "De Hoop".

Redaktie.

Het gemeente archief

Na de komst van de streekarchivaris, de heer G. Kouwenhoven, bleek er een behoefte te bestaan om duidelijk overeen te komen "wat hoort bij wie".

Tussen de streekarchivaris en de besturen van de Historische Vereniging "Ampt Epe", "Stichting Behoud" en Stichting Veluws Streekmuseum werd de volgende verdeling gemaakt:

1. Voorwerpen van historisch belang en tekeningen en schilderijen uit de gemeente Epe, van historisch belang, horen thuis in het Veluws Streekmuseum.

2. Kranten, boeken manuscripten en de topografische atlas (foto's, ansichten, negatieven, dia's, enz.) horen in het gemeente archief, onder beheer van de streekarchivaris.

3. Onroerende goederen van historisch belang worden beheerd door Stichting Behoud.

4. Publicaties, lezingen e.d. op historisch gebied worden verzorgd door "Ampt Epe" (al of niet in samenwerking met anderen).

Dit heeft tot gevolg gehad dat aan het gemeente archief is (of zal worden) overgedragen:

1. het archief van de "Eper Bouwmaatschappij" 1901 - 1931,

2. het archief van de n.v. Mij. tot Exploitatie van bouwterreinen te Epe (1918 - 1940) (het zg. Villapark),

3. het oorlogsarchief van mejuffrouw M.C. van Klaveren e.a. (krantenknipsels, boeken, kaarten, bonkaarten enz.),

4. de krantenknipsels van dr. I.N.Th. Diepenhorst en mejuffrouw P.E. Berkhout,

5. de kranten "Het Veluws Nieuws" uitgave Tijl, Zwolle 1965 - 1972 (dit als aanvulling op de kranten, die Hooiberg uitgaf van 1878 - 1965, die compleet in het gemeente archief aanwezig zijn),

6. ansichten, foto's, negatieven, dia's enz. voor de topografische atlas van: F. Zandstra en G.S. van Lohuizen,

7. boeken, waarin Epe genoemd wordt en andere oude boeken van

a. het voorm. gemeentemuseum,

b. G.S. van Lohuizen.

Wanneer er archieven van verenigingen, bedrijven, enz. zijn, die opgeheven zijn, dan zal de streekarchivaris die graag in bewaring nemen.

G.S. van Lohuizen
voorz. Ampt Epe.

Van de redactie

Mieperdemopsanté

Als reactie op het in ons vorige nummer (66) gepubliceerde artikel "Mieperdemopsanté" van de hand van de heer Th.W. Scholten te Arnhem, deelde mevr. A.H. Hogchem-van Meekeren ons mede, dat ze in de jaren 1941-1945 leerlinge was van de Neutrale Muloschool te Vaassen. Ze kreeg daar les in de Franse taal van wijlen de heer Douma. Deze probeerde zijn leerlingen tijdens de les zoveel mogelijk in het Frans te laten spreken. Moest een leerling(e) naar het toilet, dan moest dat aangevraagd worden met de zin: "M'est-il permis de m'absenter". Naar onze mening klinkt deze zin meer op de verbastering: mieperdemopsanté dan de uitdrukking: "Puis-je m'absenter".

Voor verdere reacties houden we ons aanbevolen.

Van den Burg

De heer E.J. van den Burg te Apeldoorn vroeg in nr. 66 om nadere bijzonderheden over een vermoedelijk verband tussen zijn geslachtsnaam en de boerderij "Den Burg" die in Wissel gelegen moet hebben. Een artikel hierover door de heer G.S. van Lohuizen zal in het volgende Mededelingenblad verschijnen.

Willem van Tongeren

Eveneens in ons vorige nummer publiceerde de heer Van Lohuizen het levensverhaal van Willem van Tongeren. In het dagblad "TROUW" van 25 april 1984 staat een artikel over hetzelfde onderwerp dat we u niet willen onthouden.

Hallo-psalm was typerend voor de "flierefluiter gods".

Het dorp Vaassen bij Apeldoorn krijgt zijn eerste standbeeld. Dat zal niet gewijd zijn aan bijvoorbeeld de uit de geschiedenis zo bekende Maarten van Rossum, veldheer van de hertog van Gelre, die eens op kasteel de Cannenburgh in Vaassen heeft gewoond, maar aan een man van het slag waarvoor men doorgaans geen standbeelden opricht.

Het gaat in dit geval om de koopman "Kleine Willem", een kleurrijke figuur, die destijds in Vaassen en wijde omgeving dagelijks langs 's Heren wegen zwierf met lucifers, een handelsartikel waarin hij zich gespecialiseerd had. Licht verspreidde hij overigens niet alleen met zijn lucifers, maar ook met zijn op godsdienstige leest geschoeide levensliedjes.

Willem van Tongeren leefde van 1864 tot 1942. Elke dag liep hij tientallen kilometers op veel te grote schoenen om zijn produkt te slijten. De school had hij nauwelijks bezocht. Hij ontving liever acht cent dan een dubbeltje, omdat dat meer leek. Enige tijd geleden is door de buurtvereniging 't Loar in Vaassen het initiatief genomen om een 1.20 meter hoog bronzen standbeeld voor hem op te richten, dat nog dit jaar zal worden onthuld.

De plaatselijke beeldhouwer Paul Akkerman heeft een ontwerp gemaakt. Burgemeester en Wethouders van de gemeente Epe, waartoe Vaassen behoort, hebben 7500 gulden toegezegd, de helft van de kosten. Er is al een sponsor gevonden die zonodig de rest voor zijn rekening wil nemen. Maar sympathieker zou het de Stichting Realisering Standbeeld Willem van Tongeren zijn als het geld met kleine bedragen uit de burgerij bijeen komt, waarvoor dan ook diverse acties zijn voorbereid.

Intussen heeft de kleine zwerver, over wie ook een boekje zal verschijnen, zelfs de kolommen van de lokale kerkelijke pers gehaald. Overigens niet alleen vanwege het feit dat hij onderweg op heel eigen manier zijn geestelijke liedjes ten gehore bracht. Willem van Tongeren placht op zijn marskramerstrommeltje te gaan

staan, verzocht om stilte, deed de pet eerbiedig onder de arm en dan ging het zo:

"Juich aarde, juich alom den Heer, hallo! - Dient God met blijdschap, geef Hem eer, hallo!, enzovoorts. En dit was zijn lijflied: "God is zo oneindig goed, dat men Hem beminnen moet. 't Leven geeft Hij mij, eten, drinken nog daarbij."

Over Willem van Tongeren, die "flierefluiter Gods", doen vele anecdotes de ronde. Bijvoorbeeld dat hij, wanneer hij ergens op zijn dagelijkse tochten een proper wasje aan de lijn zag, er een schone lange onderbroek afhaalde en er zijn eigen vuile exemplaar voor in de plaats hing. Of de niet zeldzame keren dat hij, na een pakje lucifers gesloten te hebben, van zijn klant afscheid nam met de woorden: "Die lucifers neem ik maar weer mee. Die hè-je toch niet nodig."

"Kleine Willem" sleet zijn laatste dagen tamelijk triest als dakloze op 't Hoogeland in Beekbergen.

*De zwerver
Willem van Tongeren,
alias "de fliere-
fluiter Gods", alias
"kleine Willem", die
ruim veertig jaar na
zijn dood in het
Gelderse Vaassen een
standbeeld krijgt.
De potloodtekening
is gemaakt door de
kunstenaar Paul
Akkerman die ook het
beeld ontwerpt.
Behalve een stand-
beeld zal er boven-
dien een boekje aan
de kleurrijke koop-
man worden gewijd.*

Ledenvergadering

In de op 2 mei 1984 gehouden ledenvergadering van onze vereniging in de Eper Gemeentewoning werden de aftredende bestuursleden, de heren W. van Putten en F. Zandstra herkozen. Een bestuursvoorstel om de contributie van f 15,- te verhogen tot f 20,- werd aanvaard. Deze verhoging zal ingaan op 1 januari 1985, maar, gezien de nogal précaire situatie van de financiën van onze vereniging, zal het bestuur het zeer op prijs stellen, als de leden ook al in 1984 dit nieuwe bedrag zouden storten.

HET STREEKARCHIEF en in het bijzonder dat van Epe.

Over dit onderwerp sprak na de pauze in de ledenvergadering van 2 mei de heer G. Kouwenhoven, streekarchivaris van de gemeente Epe, Heerde en Hattem.

Het Noord Veluws Dagblad van 3 mei 1984 vermeldt hierover:

EPE - Een centraal openbaar streekarchief, waarin de drie Noordoostveluwe gemeenten gezamenlijk hun oudste archieven bewaren: naar die situatie zou gestreefd moeten worden voor het streekarchivariaat Hattem-Heerde-Epe, zo opperde de heer G. Kouwenhoven gisteravond tijdens een bijeenkomst van de historische vereniging Ampt Epe. Voor de gemeente Epe wordt het al zaak te overwegen of inderdaad naar zo'n centraal archief toegewerkt moet worden; over ongeveer vijf jaar zal de archiefkluis in het Eper gemeentehuis vol zijn en zal er een oplossing moeten zijn voor het bergen van de voortdurende stroom van nieuwe documentatie- en archiefmateriaal.

De streekarchivaris is nu een jaar op de Noord-Veluwe werkzaam. Zijn werktijd ligt voor 50 procent in de gemeente Hattem, voor 20 procent in de gemeente Heerde en voor 30 procent in de gemeente Epe. Voor Epe betekent dat, dat de heer Kouwenhoven van elk blok van tien weken er drie in Epe zit.

Zijn werkruimte is een kamer voor de archiefkluis,

waarin de gemeente Epe zo'n 700 meter plank bezet heeft met papiermateriaal om te bewaren. Ongeveer 10 procent daarvan heeft een zodanige "ouderdom", dat het openbaar verklaard is, waarna het onder de hoede van de (streek)archivaris komt. In de regel is archiefmateriaal na 50 jaar openbaar. Het oudste materiaal in Epe's archief stamt uit de 15e eeuw.

Een belangrijk deel van het werk van de archivaris is de ontvangst van bezoekers, die om informatie komen vragen. Zij mogen niet zelf de kluis in, maar krijgen de te onderzoeken stukken door de archivaris aangereikt. De heer Kouwenhoven moedigde de Ampt Epe-leden sterk aan om met vragen te komen.

FOTO

"Over een archief te praten is eigenlijk niet interessant. Met een archief moet je werken en dan zijn er vele leuke dingen uit te halen".

De werkzaamheden van de heer Kouwenhoven bestaan ook uit het inventariseren en indexeren van het aanwezige materiaal, het verstrekken van informatie aan het gemeentebestuur en ambtelijk apparaat, het verstrekken van schriftelijke informatie. Tot een speciale taak heeft hij het verzamelen van afbeeldingen van Epe (gemeente), zoals foto's tekeningen, plattegronden, kaarten, e.d. De heren G.S. van Lohuizen en F. Zandstra hebben hun gehele, uitgebreide fotocollectie inmiddels geschonken. Ook het afstaan in bruikleen of met het kunnen maken van een (foto)copie is de streekarchivaris al erg blij.

De Kouwenhoven vroeg verder om archieven van instellingen als kerken, verenigingen, bedrijven. Zij moeten namelijk het eenzijdige beeld, dat het gemeentelijk archief geeft, enigszins teniet doen. Over de openbaarheid van stukken kan overleg zijn.